Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 11ης Απριλίου 2013*

«Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 — Άρθρα 1, παράγραφος 1, και 6, σημείο 1 — Έννοια της "αστικής και εμπορικής υποθέσεως" — Αχρεωστήτως καταβληθέν από κρατική αρχή ποσό — Απαίτηση επιστροφής του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας — Δωσιδικία της συνάφειας — Στενή συνάφεια μεταξύ των αγωγών — Εναγόμενος που κατοικεί σε τρίτη χώρα»

Στην υπόθεση C-645/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Γερμανία), με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Δεκεμβρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Land Berlin

κατά

Ellen Mirjam Sapir,

Michael J. Busse,

Mirjam M. Birgansky,

Gideon Rumney,

Benjamin Ben-Zadok,

Hedda Brown,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Ilešič, πρόεδρο τμήματος, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (εισηγήτρια) και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Petersen,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes και τη S. Nunes de Almeida,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Wilderspin και W. Bogensberger,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 28ης Νοεμβρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 1, παράγραφος 1, και 6, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Land Berlin και των E. M. Sapir, M. J. Busse, M. M. Birgansky, G. Rumney, B. Ben-Zadok και H. Brown, καθώς και πέντε άλλων προσώπων, σχετικά με την επιστροφή υπερβάλλοντος ποσού που καταβλήθηκε εκ παραδρομής στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την απώλεια ακινήτου λόγω των διώξεων υπό το ναζιστικό καθεστώς.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 44/2001

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 7 έως 9 και 11 του κανονισμού 44/2001 έχουν ως εξής:

«(7) Το πεδίο εφαρμογής του ανά χείρας κανονισμού πρέπει να καλύπτει όλες τις κύριες αστικές και εμπορικές υποθέσεις εκτός από κάποια σαφώς καθορισμένα ζητήματα.

(8) Οι δικαστικές διαφορές που υπάγονται στον κανονισμό πρέπει να παρουσιάζουν σύνδεσμο με το έδαφος των κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χείρας κανονισμό. Οι κοινοί κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει, κατά κανόνα, να εφαρμόζονται όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε ένα από τα κράτη μέλη.

(9) Οι εναγόμενοι που δεν έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος υπάγονται εν γένει στους εθνικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που ισχύουν στο έδαφος του κράτους μέλους όπου βρίσκεται το δικαστήριο το οποίο επελήφθη της υποθέσεως, και οι εναγόμενοι που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος που δεν δεσμεύεται από τον ανά χείρας κανονισμό πρέπει να συνεχίσουν να υπάγονται στη [σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών)].

[…]

(11) Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.»

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 ορίζει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού ως ακολούθως:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου. Δεν καλύπτει ιδίως φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις.»

5 Οι γενικοί κανόνες δικαιοδοσίας σχετικά με τις αγωγές που ασκούνται κατά των προσώπων που κατοικούν στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπονται στα άρθρα 2 και 3 του κανονισμού αυτού, τα οποία είναι μέρος του τμήματος 1 του κεφαλαίου ΙΙ αυτού, με τίτλο «Γενικές διατάξεις».

6 Έτσι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

7 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου αυτού κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

8 Όσον αφορά τις αγωγές που ασκούνται κατά των προσώπων που κατοικούν σε τρίτο κράτος, το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, το οποίο περιλαμβάνεται επίσης στο τμήμα 1 του κεφαλαίου ΙΙ αυτού, ορίζει τα εξής:

«Αν ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος κράτους μέλους, η διεθνής δικαιοδοσία σε κάθε κράτος μέλος ρυθμίζεται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, με την επιφύλαξη των άρθρων 22 και 23.»

9 Το άρθρο 5 και το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, τα οποία περιλαμβάνονται στο τμήμα 2 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Ειδικές δικαιοδοσίες», έχουν ως ακολούθως:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[…]»

«Το ίδιο αυτό πρόσωπο μπορεί επίσης να εναχθεί:

1) αν υπάρχουν πολλοί εναγόμενοι, ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας ενός εξ αυτών, εφόσον υπάρχει τόσο στενή συνάφεια μεταξύ των αγωγών ώστε να ενδείκνυται να συνεκδικασθούν και να κριθούν συγχρόνως, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης ασυμβίβαστων αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χωριστή εκδίκασή τους.»

Το γερμανικό δίκαιο

10 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου περί ρυθμίσεως εκκρεμών περιουσιακών ζητημάτων (Gesetz zur Regelung offener Vermögensfragen, στο εξής: Vermögensgesetz) και του νόμου περί προτεραιότητας των επενδύσεων στο πλαίσιο αξιώσεων αναμεταβιβάσεως δυνάμει του νόμου περί ρυθμίσεως εκκρεμών περιουσιακών ζητημάτων (Gesetz über den Vorrang für Investitionen bei Rückübertragungsansprüchen nach dem Vermögensgesetz, στο εξής: Investitionsvorranggesetz).

11 Το πεδίο εφαρμογής του Vermögensgesetz ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 6, αυτού, το οποίο προβλέπει ότι:

«Ο παρών νόμος ρυθμίζει περιουσιακές αξιώσεις επί περιουσιακών στοιχείων τα οποία […] απαλλοτριώθηκαν και περιήλθαν στην κυριότητα του Δημοσίου άνευ καταβολής αποζημιώσεως […]

[...]

Ο παρών νόμος εφαρμόζεται κατ' αναλογία επί περιουσιακής φύσεως αξιώσεων πολιτών και ενώσεων που υπέστησαν από την 30ή Ιανουαρίου 1933 έως την 8η Μαΐου 1945 για εθνοφυλετικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς ή ιδεολογικούς λόγους διώξεις και, ως εκ τούτου, απώλεσαν τις περιουσίες τους συνεπεία αναγκαστικών πωλήσεων, απαλλοτριώσεων ή κατ' άλλο τρόπο […]»

12 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Vermögensgesetz, που αφορά την αναμεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων, ορίζει τα εξής:

«Περιουσιακά στοιχεία τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 1 του παρόντος νόμου και περιήλθαν στην κυριότητα του Δημοσίου ή εκποιήθηκαν σε τρίτους πρέπει να αναμεταβιβαστούν στους έλκοντες δικαιώματα κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος, εφόσον τούτο […] δεν αποκλείεται.»

13 Προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο αυτές οι αξιώσεις να μην μπορούν πλέον να ικανοποιηθούν λόγω καλόπιστης κτήσεως του οικείου περιουσιακού στοιχείου ελευθέρου βαρών, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του Vermögensgesetz επέβαλε την απαγόρευση εκποιήσεως των ακινήτων για τα οποία έχει υποβληθεί αίτημα αναμεταβιβάσεως κατ' εφαρμογήν του νόμου αυτού.

14 Ο Investitionsvorranggesetz προβλέπει μία εξαίρεση από τις αρχές αυτές, προκειμένου οι αναγκαίες επενδύσεις στα νέα ομόσπονδα κράτη να μην καταστούν αδύνατες λόγω της απαγορεύσεως πωλήσεως σε επενδυτή των ακινήτων για τα οποία έχουν καταχωρισθεί αιτήσεις αναμεταβιβάσεως δυνάμει του Vermögensgesetz.

15 Έτσι, το άρθρο 1 του Investitionsvorranggesetz προβλέπει τα εξής:

«Τα οικόπεδα […] τα οποία αποτελούν ή μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αξιώσεων αναμεταβιβάσεως δυνάμει του Vermögensgesetz μπορούν, σύμφωνα με τα κατωτέρω προβλεπόμενα, να χρησιμοποιηθούν εν όλω ή εν μέρει για ειδικούς επενδυτικούς σκοπούς. Στις περιπτώσεις αυτές, ο έλκων δικαιώματα λαμβάνει αντάλλαγμα όπως ορίζει ο παρών νόμος.»

16 Κατά το άρθρο 16, παράγραφος 1, του Investitionsvorranggesetz «[ε]άν […] η αναμεταβίβαση […] του περιουσιακού στοιχείου δεν είναι εφικτή […], τότε κάθε έλκων δικαιώματα μπορεί, αφού διαπιστωθεί ή αποδειχθεί το δικαίωμά του, […] να απαιτήσει την καταβολή χρηματικού ποσού ίσου προς το ύψος όλων των χρηματικών παροχών που απορρέουν από τη σύμβαση και αναλογούν στο περιουσιακό στοιχείο που αυτός μπορεί να διεκδικήσει. Το βάσιμο της αξιώσεως αυτής πρέπει να κριθεί […] με απόφαση της υπηρεσίας, σε επίπεδο ομόσπονδου κράτους ή διαμερίσματος, που είναι αρμόδια για τη ρύθμιση των ανεκκαθάριστων υποθέσεων περιουσιακής φύσεως. Αν δεν υπάρξει χρηματικό ποσό

προκύπτον από την πώληση […] [ή] αν το ποσό αυτό υπολείπεται της αγοραίας αξίας του περιουσιακού στοιχείου κατά τον χρόνο κατά τον οποίον καθίσταται εκτελεστή η διαπιστώνουσα την προτεραιότητα της επενδύσεως απόφαση, […] τότε ο έλκων δικαιώματα μπορεί εντός έτους […] να διεκδικήσει διά της δικαστικής οδού [την] καταβολή της αγοραίας αξίας».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Ο Julius Busse ήταν ιδιοκτήτης οικοπέδου κειμένου στο έδαφος που προηγουμένως ανήκε στο Ανατολικό Βερολίνο. Κατά την περίοδο του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος, υπέστη διώξεις από το καθεστώς αυτό και αναγκάστηκε το 1938 να μεταβιβάσει το οικόπεδό του σε τρίτον. Ακολούθως, το ακίνητο αυτό απαλλοτριώθηκε από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και συμπεριελήφθη, μαζί με άλλα οικόπεδα ανήκοντα στο κράτος αυτό, σε διαδικασία αναδασμού. Η συνολική έκταση που προέκυψε με τον τρόπο αυτό, μετά τη γερμανική επανένωση, περιήλθε εν μέρει στην κυριότητα του Land Berlin και εν μέρει στην κυριότητα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

18 Στις 5 Σεπτεμβρίου 1990 οι δέκα πρώτοι εναγόμενοι της κύριας δίκης, από τους οποίους οι E. M. Sapir, M. M. Birgansky, G. Rumney και B. Ben-Zadok κατοικούν στο Ισραήλ, ο M. J. Busse κατοικεί στο Ηνωμένο Βασίλειο και η H. Brown στην Ισπανία, ως έλκοντες δικαιώματα από τον αρχικό ιδιοκτήτη, είχαν ζητήσει την αναμεταβίβαση του τμήματος της συνολικής αυτής εκτάσεως που ανήκε προηγουμένως σε αυτόν, δυνάμει του Vermögensgesetz.

19 Το 1997 το Land Berlin και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έκαναν χρήση των διατάξεων του άρθρου 1 του Investitionsvorranggesetz και επώλησαν σε έναν επενδυτή, στο σύνολό της, την έκταση που προήλθε από την προαναφερθείσα διαδικασία αναδασμού.

20 Μετά την πώληση, η αρμόδια αρχή διαπίστωσε ότι, κατ' εφαρμογή του εθνικού δικαίου, οι δέκα πρώτοι εναγόμενοι της κύριας δίκης δεν μπορούσαν να αξιώσουν την αναμεταβίβαση του οικοπέδου, αλλά είχαν δικαίωμα να τους καταβληθεί το αντίστοιχο ποσοστό του προϊόντος της πωλήσεως της συνολικής εκτάσεως, ή τουλάχιστον η αγοραία αξία του ακινήτου. Η αρχή αυτή υποχρέωσε το Land Berlin, ήτοι το ενάγον της κύριας δίκης, να καταβάλει στους δέκα πρώτους εναγομένους της κύριας δίκης το τμήμα του προϊόντος της πωλήσεως που αναλογούσε στο ποσοστό του οικοπέδου του Julius Busse στη συνολική έκταση.

21 Ωστόσο, κατά τη διενέργεια της ως άνω καταβολής, το Land Berlin, το οποίο ενεργούσε επίσης για λογαριασμό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, υπέπεσε σε σφάλμα. Συγκεκριμένα, κατέβαλε εκ παραδρομής το σύνολο του τιμήματος της πωλήσεως στον δικηγόρο ο οποίος εκπροσωπούσε τους δέκα πρώτους εναγομένους της κύριας δίκης και ο οποίος εν συνεχεία κατένειμε σε αυτούς το εν λόγω τίμημα.

22 Στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας δίκης, το Land Berlin απαιτεί από τους εναγόμενους την επιστροφή του υπερβάλλοντος ποσού, το οποίο προσδιορίζει αριθμητικά σε 2,5 εκατομμύρια ευρώ. Ενήγαγε, ενώπιον του Landgericht Berlin, τους δέκα πρώτους εναγόμενους, ως έλκοντες δικαίωμα από τον Julius Busse, λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού, καθώς και τον πληρεξούσιο αυτών δικηγόρο, ο οποίος είναι ο ενδέκατος εναγόμενος της κύριας δίκης, λόγω αδικοπραξίας.

23 Οι εν λόγω εναγόμενοι της κύριας δίκης αντιτάχθηκαν στην αγωγή αυτή, ισχυριζόμενοι ότι το Landgericht Berlin δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία ώστε να μπορέσει να αποφανθεί έναντι των εναγομένων της κύριας δίκης οι οποίοι κατοικούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ισπανία και στο Ισραήλ, ήτοι έναντι των E. M. Sapir, M. J. Busse, M. M. Birgansky, G. Rumney, B. Ben-Zadok και H. Brown.

24 Υποστηρίζουν, επιπλέον, ότι μπορούν να απαιτήσουν την καταβολή ποσού μεγαλύτερου από το ποσοστό επί του προϊόντος της πωλήσεως που τους αναλογεί, διότι το προϊόν της πωλήσεως είναι μικρότερο της αγοραίας αξίας του οικοπέδου που ανήκε στον Julius Busse. Εκτιμούν ότι η αγωγή είναι, επομένως, παντελώς αβάσιμη.

25 Με μερική απόφαση, το Landgericht Berlin απέρριψε την αγωγή του Land Berlin ως απαράδεκτη έναντι των εναγομένων της κύριας δίκης που κατοικούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ισπανία και στο Ισραήλ. Το Land Berlin άσκησε έφεση, η οποία επίσης απερρίφθη.

26 Συναφώς, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο θεώρησε συγκεκριμένα ότι τα γερμανικά δικαστήρια δεν είχαν διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθούν επί της αγωγής που ασκήθηκε κατά των E. M. Sapir, M. J. Busse, M. M. Birgansky, G. Rumney, B. Ben-Zadok και H. Brown. Κατά το δικαστήριο αυτό, η διαφορά αυτή δεν αφορά αστική υπόθεση κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, αλλά εμπίπτει στο δημόσιο δίκαιο, στο οποίο δεν έχει εφαρμογή ο εν λόγω κανονισμός.

27 Με την αίτησή του αναιρέσεως, το αναιρεσείον της κύριας δίκης ζητεί να αποφανθεί επί της ουσίας των αξιώσεών του το Landgericht Berlin και έναντι αυτών των εναγομένων-αναιρεσιβλήτων της κύριας δίκης.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνιστά αστική υπόθεση υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 η αξίωση για την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού και στην περίπτωση στην οποία μια δημόσια αρχή δίδει εντολή σε ένα ομόσπονδο κράτος να καταβάλει ως αποζημίωση στον ζημιωθέντα τμήμα του προϊόντος που προκύπτει από σύμβαση πωλήσεως ακινήτου, πλην όμως το ομόσπονδο κράτος καταβάλλει εκ παραδρομής σε αυτόν ολόκληρο το τίμημα της πωλήσεως;

2) Υφίσταται η απαιτούμενη κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 στενή συνάφεια μεταξύ πλειόνων αγωγών και στην περίπτωση στην οποία οι εναγόμενοι προβάλλουν πρόσθετες αξιώσεις για αποζημίωση, επί των οποίων δεν μπορεί να υπάρξει παρά ενιαία απόφανση;

3) Έχει το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 εφαρμογή και σε εναγόμενους οι οποίοι δεν έχουν την κατοικία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Εάν ναι: Ισχύει το ίδιο εάν η αναγνώριση της αποφάσεως στο κράτος κατοικίας του εναγομένου μπορεί να απορριφθεί ελλείψει δικαιοδοσίας, κατ' εφαρμογή διμερούς συμφωνίας με το κράτος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

29 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι η έκφραση «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» καταλαμβάνει μια αγωγή προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων στην περίπτωση στην οποία ένας δημόσιος οργανισμός, δεδομένου ότι έλαβε εντολή, από δημόσια αρχή συσταθείσα με νόμο περί επανορθώσεως των διώξεων που άσκησε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς, να καταβάλει σε ζημιωθέντα, ως αποζημίωση, τμήμα του προϊόντος της πωλήσεως ακινήτου, κατέβαλε εκ παραδρομής στο πρόσωπο αυτό το σύνολο του τιμήματος της πωλήσεως και, εν συνεχεία, ζητεί διά της δικαστικής οδού την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού.

30 Το Bundesgerichtshof αναφέρει στην απόφαση περί παραπομπής ότι οι αμφιβολίες που του δημιουργούνται συναφώς προκύπτουν από διάφορα στοιχεία. Αφενός, πρόκειται, κατά το δικαστήριο αυτό, για την επιστροφή χρηματικού ποσού το οποίο το Land Berlin κατέβαλε εκ παραδρομής στους εναγομένους-αναιρεσιβλήτους της κύριας δίκης, η δε επιστροφή αυτή ζητείται κατ' εφαρμογήν της διατάξεως περί της αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων που στηρίζεται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 812, παράγραφος 1, του γερμανικού αστικού κώδικα και δυνάμει της οποίας όποιος έλαβε μη οφειλόμενη παροχή υποχρεούται να την επιστρέψει. Αφετέρου, αιτία της καταβολής δεν ήταν μια νομική πράξη του Land Berlin, ενεργούντος ως νομικό πρόσωπο διεπόμενο από το ιδιωτικό δίκαιο, αλλά μια διοικητική διαδικασία.

31 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, εφόσον ο κανονισμός 44/2001 έχει πλέον αντικαταστήσει, στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, τη Σύμβαση των Βρυξελλών, η ερμηνεία την οποία το Δικαστήριο έχει δώσει όσον αφορά την τελευταία αυτή ισχύει επίσης για τον εν λόγω κανονισμό, όταν οι διατάξεις του και οι διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών μπορούν να χαρακτηριστούν ως ισοδύναμες (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, C-406/09, Realchemie Nederland, Συλλογή 2011, σ. I-9773, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

32 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 περιορίζεται, όπως αυτό της Συμβάσεως των Βρυξελλών, από την έννοια των «αστικών και εμπορικών υποθέσεων». Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το πεδίο αυτό εφαρμογής οριοθετείται ουσιαστικά με βάση τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη φύση των εννόμων σχέσεων μεταξύ των εμπλεκομένων στη διαφορά διαδίκων ή του αντικειμένου αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2007, C-292/05, Λεχουρίτου κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1519, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Έτσι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, καίτοι ορισμένες διαφορές μεταξύ δημόσιας αρχής και προσώπου ιδιωτικού δικαίου ενδέχεται να εμπίπτουν στην εν λόγω έννοια, τούτο δεν ισχύει οσάκις η δημόσια αρχή ενεργεί κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας (βλ., μεταξύ άλλων, κατά την έννοια αυτή, αποφάσεις της 28ης Απριλίου 2009, C-420/07, Αποστολίδης, Συλλογή 2009, σ. I-3571, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 19ης Ιουλίου 2012, C-154/11, Mahamdia, σκέψη 56).

34 Κατά συνέπεια, προκειμένου να καθοριστεί αν τούτο ισχύει σε μια διαφορά όπως αυτή της κύριας δίκης, πρέπει να εξεταστούν η βάση της ασκηθείσας αγωγής και ο τρόπος ασκήσεώς της (βλ., κατά την έννοια αυτή, αποφάσεις της 14ης Νοεμβρίου 2002, C-271/00, Baten, Συλλογή 2002, σ. I-10489, σκέψη 31, και της 15ης Μαΐου 2003, C-266/01, Préservatrice foncière TIARD, Συλλογή 2003, σ. I-4867, σκέψη 23).

35 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως τονίζει και το αιτούν δικαστήριο, το δικαίωμα αποζημιώσεως από το οποίο προήλθε η αγωγή που ασκήθηκε στην κύρια δίκη στηρίζεται σε εθνικές διατάξεις, εν προκειμένω στον Vermögensgesetz και στον Investitionsvorranggesetz, που αφορούν την αποζημίωση των θυμάτων του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος, που είναι πανομοιότυπες για όλους τους ιδιοκτήτες ακινήτων που βαρύνονται με δικαιώματα αποδόσεως. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν την ίδια υποχρέωση καταβολής αποζημιώσεως, χωρίς να διακρίνουν αν ο ιδιοκτήτης του επιβαρυμένου ακινήτου είναι ιδιώτης ή κρατική οντότητα.

36 Ομοίως, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η διοικητική διαδικασία η οποία αφορά τα δικαιώματα αποζημιώσεως των ζημιωθέντων προσώπων είναι πανομοιότυπη ανεξάρτητα από την ιδιότητα του οικείου ιδιοκτήτη. Επιπλέον, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, ο εν λόγω ιδιοκτήτης, είτε είναι ιδιώτης είτε είναι δημόσια οντότητα, δεν έχει κανένα προνόμιο όσον αφορά την απόφαση περί καθορισμού των περί αποδόσεως δικαιωμάτων του ζημιωθέντος.

37 Περαιτέρω, πρέπει να τονιστεί ότι η αγωγή της κύριας δίκης αφορά την αναζήτηση του υπερβάλλοντος ποσού που καταβλήθηκε εκ παραδρομής κατά την εκ μέρους του Land Berlin ικανοποίηση της περί καταβολής αξιώσεως των ζημιωθέντων προσώπων. Αφενός, όμως, η επιστροφή

του υπερβάλλοντος αυτού ποσού δεν αποτελεί τμήμα της διοικητικής διαδικασίας που προβλέπουν ο Vermögensgesetz και ο Investitionsvorranggesetz. Αφετέρου, για την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος, ο ιδιοκτήτης, είτε πρόκειται για ιδιώτη είτε για δημόσια οντότητα, πρέπει να ασκήσει αγωγή κατά των ζημιωθέντων προσώπων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Ομοίως, η εν λόγω επιστροφή έχει ως νομική βάση τους κανόνες που προβλέπει το άρθρο 812, παράγραφος 1, του γερμανικού αστικού κώδικα περί της αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων που στηρίζεται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό.

38 Κατόπιν όλων των προεκτεθεισών εκτιμήσεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι η έκφραση «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» καταλαμβάνει μια αγωγή προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων στην περίπτωση στην οποία ένας δημόσιος οργανισμός, δεδομένου ότι έλαβε εντολή, από δημόσια αρχή συσταθείσα με νόμο περί επανορθώσεως των διώξεων που άσκησε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς, να καταβάλει σε ζημιωθέντα, ως αποζημίωση, τμήμα του προϊόντος της πωλήσεως ακινήτου, κατέβαλε εκ παραδρομής στο πρόσωπο αυτό το σύνολο του τιμήματος της πωλήσεως και, εν συνεχεία, ζητεί διά της δικαστικής οδού την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

39 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι υφίσταται στενή συνάφεια, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, μεταξύ των αγωγών που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγομένων που κατοικούν στο έδαφος άλλων κρατών μελών, στην περίπτωση στην οποία οι τελευταίοι αυτοί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, προβάλλουν πρόσθετα δικαιώματα αποζημιώσεως επί των οποίων είναι αναγκαίο να εκδοθεί ενιαία απόφαση.

40 Ο περί δικαιοδοσίας κανόνας του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 προβλέπει ότι, αν υπάρχουν πλείονες εναγόμενοι, μπορούν να εναχθούν ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας ενός εξ αυτών, εφόσον υπάρχει τόσο στενή συνάφεια μεταξύ των αγωγών ώστε να ενδείκνυται να συνεκδικασθούν και να κριθούν συγχρόνως, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος εκδόσεως ασυμβίβαστων αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χωριστή εκδίκασή τους (βλ. απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2011, C-145/10, Painer, Συλλογή 2011, σ. I-12533, σκέψη 73).

41 Αυτός ο ειδικός κανόνας, ο οποίος παρεκκλίνει από την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού γενική δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου, πρέπει να ερμηνεύεται στενά, υπό την έννοια ότι η ερμηνεία του δεν επιτρέπεται να βαίνει πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Painer, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 Για την εφαρμογή του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, πρέπει να εξετασθεί αν υφίσταται μεταξύ των διαφόρων αγωγών, που ασκήθηκαν από τον ίδιο ενάγοντα κατά διαφόρων εναγομένων, δεσμός συναφείας τέτοιος ώστε να υπάρχει συμφέρον να κριθούν από κοινού, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος εκδόσεως ασυμβίβαστων αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χωριστή εκδίκασή τους (βλ. απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2007, C-98/06, Freeport, Συλλογή 2007, σ. I-8319, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

43 Όσον αφορά τον εν λόγω δεσμό συναφείας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, για να μπορούν αποφάσεις να θεωρηθούν αντιφατικές, δεν αρκεί να υπάρχει απόκλιση όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς, αλλά πρέπει επίσης η απόκλιση αυτή να εντάσσεται στο πλαίσιο της ίδιας πραγματικής και νομικής καταστάσεως (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις Freeport, σκέψη 40, και Painer, σκέψη 79).

44 Συναφώς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι από το γράμμα του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 δεν προκύπτει ότι η ταυτότητα των νομικών βάσεων των αγωγών που ασκήθηκαν κατά των διαφόρων εναγομένων συγκαταλέγεται μεταξύ των προϋποθέσεων που προβλέπονται για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής. Η ταυτότητα αυτή δεν αποτελεί παρά έναν κρίσιμο παράγοντα μεταξύ άλλων (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Painer, σκέψεις 76 και 80).

45 Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι αγωγές της κύριας δίκης, που στηρίζονται στην αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων και, όσον αφορά τον ενδέκατο εναγόμενο, σε αδικοπραξία, καθώς και τα μέσα άμυνας που προέβαλαν κατά των αγωγών αυτών οι δέκα πρώτοι εναγόμενοι και τα οποία αντλούνται από πρόσθετα δικαιώματα αποζημιώσεως, έλκουν την καταγωγή τους από μια ενιαία, από νομικής απόψεως και από απόψεως πραγματικών περιστατικών, κατάσταση, ήτοι από το δικαίωμα αποζημιώσεως που αναγνωρίστηκε υπέρ των δέκα πρώτων εναγομένων της κύριας δίκης δυνάμει του Vermögensgesetz και του Investitionsvorranggesetz, καθώς και από το έμβασμα που εκ παραδρομής πραγματοποίησε το Land Berlin υπέρ των εναγομένων αυτών.

46 Περαιτέρω, όπως επισήμανε και η Γερμανική Κυβέρνηση, μόνον ο Vermögensgesetz και ο Investitionsvorranggesetz θα μπορούσαν να παράσχουν στους εναγόμενους της κύριας δίκης το νομικό έρεισμα για να δικαιολογήσουν το υπερβάλλον ποσό που έλαβαν, πράγμα που απαιτεί επίσης μια εκτίμηση για όλους τους εναγομένους σε σχέση με την ίδια νομική και πραγματική κατάσταση. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εκτίμηση της νομικής βάσεως των μέσων άμυνας που έχουν ως αντικείμενο τα πρόσθετα δικαιώματα αποζημιώσεως αποτελεί προκαταρκτικό ζήτημα σε σχέση με τις αγωγές της κύριας δίκης, υπό την έννοια ότι το βάσιμο των αγωγών αυτών εξαρτάται από την ύπαρξη ή μη των εν λόγω δικαιωμάτων αποζημιώσεως.

47 Το ενιαίο της εκτιμήσεως αυτής υφίσταται έστω και αν η νομική βάση που προβάλλεται προς στήριξη της αγωγής κατά του ενδεκάτου εναγομένου της κύριας δίκης είναι διαφορετική από αυτή στην οποία στηρίζεται η αγωγή που ασκήθηκε κατά των δέκα πρώτων εναγομένων. Συγκεκριμένα, όπως τόνισε και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 99 των προτάσεών της, οι αξιώσεις που προβάλλονται με τις διάφορες αγωγές υπηρετούν όλες, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ίδιο συμφέρον, ήτοι την επιστροφή του ποσού που καταβλήθηκε αχρεωστήτως εκ παραδρομής.

48 Με βάση τις προεκτεθείσες εκτιμήσεις, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι υφίσταται στενή συνάφεια, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, μεταξύ των αγωγών που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγομένων που κατοικούν στο έδαφος άλλων κρατών μελών στην περίπτωση στην οποία οι εναγόμενοι αυτοί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, προβάλλουν πρόσθετα δικαιώματα αποζημιώσεως επί των οποίων είναι αναγκαίο να υπάρξει ενιαία απόφανση.

Επί του τρίτου ερωτήματος

49 Με το πρώτο μέρος του τρίτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι μπορεί να εφαρμοστεί επί εναγομένων οι οποίοι δεν κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, όταν αυτοί ενάγονται στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας κατά πλειόνων εναγομένων μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα που κατοικούν εντός της Ένωσης.

50 Εκ προοιμίου, πρέπει να τονιστεί ότι το τρίτο αυτό ερώτημα αφορά τους E. M. Sapir, M. M. Birgansky, G. Rumney και B. Ben-Zadok, οι οποίοι κατοικούν στο Ισραήλ.

51 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει συνεπώς να καθοριστεί αν η ύπαρξη της κατοικίας του συνεναγομένου στο έδαφος άλλου κράτους μέλους αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001.

52 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι, όσον αφορά τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται, από το εισαγωγικό μέρος του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 προκύπτει ότι αυτό πρέπει να ερμηνευθεί από κοινού με το άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο κάνει ρητή αναφορά στους εναγομένους που κατοικούν στο έδαφος της Ένωσης.

53 Δεύτερον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 προβλέπει έναν κανόνα ειδικής δικαιοδοσίας που πρέπει να ερμηνεύεται στενά, υπό την έννοια ότι η ερμηνεία του δεν μπορεί να βαίνει πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει ο κανονισμός αυτός (βλ., κατά την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Freeport, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

54 Τρίτον, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 περιέχει μια ρητή διάταξη η οποία ρυθμίζει εξαντλητικά το ζήτημα των προσώπων που κατοικούν εκτός του εδάφους της Ένωσης, προβλέποντας για τα πρόσωπα αυτά, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού αυτού, ότι η δικαιοδοσία διέπεται εντός εκάστου κράτους μέλους από την εθνική νομοθεσία του κράτους αυτού, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 22 και 23 του εν λόγω κανονισμού. Δεν αμφισβητείται όμως ότι καμία από τις δύο διατάξεις αυτές, οι οποίες αφορούν, αντιστοίχως, την αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σε ορισμένους εξαντλητικά απαριθμούμενους τομείς και την παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ των διαδίκων, δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης.

55 Εντεύθεν προκύπτει ότι, προκειμένου να εναχθεί ένας συνεναγόμενος ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους βάσει του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, απαιτείται αυτός να κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

56 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι το άρθρο αυτό δεν δύναται να εφαρμοστεί σε εναγομένους οι οποίοι δεν κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, όταν αυτοί ενάγονται στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας κατά πλειόνων εναγομένων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα που κατοικούν εντός της Ένωσης.

57 Λαμβανομένης υπόψη της αρνητικής απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο μέρος του τρίτου ερωτήματος, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο μέρος του ερωτήματος αυτού, δεδομένου ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η αίτηση αυτή υποβλήθηκε αποκλειστικά στη βάση της υποθέσεως μιας καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα που αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 στους εναγομένους που δεν κατοικούν στο έδαφος της Ένωσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι η έκφραση «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» καταλαμβάνει μια αγωγή προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων στην περίπτωση στην οποία ένας δημόσιος οργανισμός, δεδομένου ότι έλαβε εντολή, από δημόσια αρχή συσταθείσα με νόμο περί επανορθώσεως των διώξεων που

άσκησε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς, να καταβάλει σε ζημιωθέντα, ως αποζημίωση, τμήμα του προϊόντος της πωλήσεως ακινήτου, κατέβαλε εκ παραδρομής στο πρόσωπο αυτό το σύνολο του τιμήματος της πωλήσεως και, εν συνεχεία, ζητεί διά της δικαστικής οδού την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού.

2) **Το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι υφίσταται στενή συνάφεια, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, μεταξύ των αγωγών που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγομένων που κατοικούν στο έδαφος άλλων κρατών μελών στην περίπτωση στην οποία οι εναγόμενοι αυτοί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, προβάλλουν πρόσθετα δικαιώματα αποζημιώσεως επί των οποίων είναι αναγκαίο να υπάρξει ενιαία απόφανση.**

3) **Το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι το άρθρο αυτό δεν δύναται να εφαρμοστεί σε εναγομένους οι οποίοι δεν κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, όταν αυτοί ενάγονται στο πλαίσιο αγωγής ασκηθείσας κατά πλειόνων εναγομένων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα που κατοικούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**

(υπογραφές)